

dvor posebno trudio, da podvrže Hrvatsko in Ogersko povsem pod svojo vlast. Bansko oblast so slabili, kolikor je bilo le možno, razni nemški generali, katere je dvor pošiljal v deželo. Zalostno je bilo tedaj na Hrvatskem. Divji Turki so vladali v večjem delu Ogerske in Slavonije, prihajali so vsako leto v deželo, plenili in puštošili, a dvor je pošiljal nemške generale in nemške plačnike, kateri so pa plenili in kradli po vaseh in mestih, kolikor se je le dalo, tako, da se jih je narod malo manje bal, nego Turkov samih. A domače plemstvo? Domače plemstvo je sicer rado prijemalo za meč in hitelo v boj »za krst častni i slobodu zlatnu« in se tudi borilo, kakor pristoja pravim junakom, vendar doma na svojih gradovih ni poznavało nobene mere v nasilju in zatiranju prostega naroda in svobodnih meščanov. Kaj je potem čudno, če je rodila ona doba vstajo kmetov?

Pošten zagrebski meščan, zlatar Peter Krupić — mož stare korenine, pošten in značajan od pête do glave — ima hčerko edinico, Dorko, katero čuvata on in njena kuma, branjevka Magda, kakor zenico v svojem očesu. Ob neki priliki reši Dorko iz velike nevarnosti mladi Pavel Gregorianec, sin znanega sovražnika Zagrebčanov, posestnika medvedgradskega, Stjepka Gregoriana. Stari Gregorianec, glava slavne hrvatske rodovine, junak, neplemenit, mrzi iz dna svojega srca zagrebske »kramare i cincare«, ki so se tožikali zaradi nekakih starih pravic, in raztogoti se, ko zvé, da hoče imeti sin Pavel kramarsko hčer — Krupićevo Dorko, »zlatarovo zlato«. Da sina odvrne od meščanske hčere svojih sovražnikov, ne sramuje se nobenega sredstva. Pavla pošlje v Samobor k lastelinki vdovi Klari Gruberovi — zviti kači, katere porabi vse načine svoje lepote in zvitosti, da dobrega Pavla premami, a Dorko hoče na naj-sramotnejši način ugrabiti očetu in Pavlu. Vendar Pavel pobegne iz zviti zanjklarinih in reši Dorko v drugič. Vendar še to ni dosti. Ko ne more Klara nikakor odtrgati Pavla od Dorko, poseže po zadnjem sredstvu in dá Dorko ostrupiti malo pred njeno poroko s Pavlom. Pavel jo tudi sedaj prezirno odbije od sebe, a kazen za njene grehe prepušča nebu, katero jo skoro kazni — znorí namreč; a on odide v boj na Turke. Ko se povrne, pomiri se s svojim očetom, kateri skesan umré. Tudi Pavel pade nekoliko let kasneje v slavnem boju »za krst častni i slobodu zlatnu«; ž njim izumre slavna rodovina Gregoriancev.

Ni treba govoriti o posameznostih take povesti, o kateri je kritika že davno izrekla odločno besedo. Naj omenim le, da je povest pisana l. 1871 in da je v hrvatskem slovstvu prva svoje vrste, zato bi jo mogli nazvati »prvim hrvatskim romanom« (ker Kraljevićev: »Požeški djak. Prvi naški izvorni roman iz l. 1863« jedva odgovarja svojem imenu) — a ne samo prvim, nego tudi najboljim, ali vsaj izmed najboljih. Pisec ga je pa tudi pisal z navdušenjem in ljubeznijo; kako tudi ne bi, saj je v njem proslavil milo in rojstveno mesto — beli Zagreb. J. — a.

„**Psyche**“ Komedija u tri čina. Napisao Ivo Vojnović. (Zabavne knjižn. sv. 118—119.) 8°.

Str. 130. Cena 50 kr. — Psyche imenuje pesnik svojo komedijo po Olgi, ki ima glavno ulogo. Slikar Braniewski je skriven častilec Olgin. Idealizuje jo po svoji sliki, ki ji je dal ime »Psyche«. Prizor za prizorom se naravno in neprisiljeno snuje. Značajev lica so živo risana. Najbolj živahna podoba cele komedije pa je baš novi Paris z monoklom, stari kavi markiz della Torre. On ima vse uloge. On ti je agent, strije in boter, pa sam ne vé, kaj pouzročuje. Slika in ljubezen, obe se počasi razkrivata koncem drugega čina. Spletke se rušijo, Markiz se čudom čudi in zija, Woronska pa mu pravi: »Zaboravljate, markize, da su ljubav i umjetnost starije i moćnije od ljudske diplomacije«. Komedija je res živa. Samo nekaj bi dejali: »Epatant — shocking, o yes!« Kaj je pač to! Toliko tujih nepotrebnih besedij, ne francoskih ali laških, ampak najmodernejših angleških! Tujke se morebiti vjemajo z nemškim jezikom, v slovanskih jezikih pa so neslane, kakor bi djali: danes je šenes veter«. Še manje, kakor slovenskemu jeziku, prilegajo se tujke čvrsti, samostalni hrvaščini. Mnogim udom »Matice Hrvatske« bodo angleški izrazi jako effroyable, kakor i meni, ki sem — nič me ni sram povedati — po besednjakih stikal po pomenu teh izrazov. Severus.

9. Jovan Sundečić: „**Izabrane pjesme**“. Uvodom i bilješkama popratio Hugo Badalić. Sa slikom pjesnikovom. 8°. Str. 269. Cena 2 gld. — Krasna oblika, ki jo je dala tej knjigi vrla »M. Hrv.«, kaže dovolj, da nam se močno priporoča. Pa po pravici.

Najbolj odseva v Sundečićevih pesmih narodno čutenje. Kakega duha pa je pesnik v obče, razodeva »pjesnik« (str. 36.):

Bog i ljubav, sloga, cv'jeće
I narodnost draga,
Rujno vince, davor-srce
I obrana praga.

Pesnik je duhovnik pravoslavni. Nenravnosti se mu ne more oponašati, da bi se dalo marsikaj nekoliko manje polzko povedati. Bilo bi odveč mnogo besedovati o vrednosti Sundečićevih poezij, katerega Badalić uvodom tako-le hvali:

»Možemo se ne slagati ma u čemu: u tome ćemo biti svi, kao jedan čovjek, da je on svim životom i radom svojim pravi apostol sloge hrvatske i srpske... razveselit će priznanje, kojim »Mat. Hrv.« po ovomu izdanju čini počast sebi, cijelomu narodu i zaslužnomu pjesniku. Osim toga Jovan je Sundečić po velikomu dijelu svoga pjesničkoga rada bitna i sastavna čest književnosti hrvatske.«

Sundečićeve izabrane pjesme obsegajo 20 lirskih, 16 epskih in eno lirsko-naučno pesem. Morebiti o drugi priliki še kaj več. Severus.

10. „**Kornelija Tacita manja djela**“. Razgovor o govornicima. Agrikola. Germanija. Preveo, uvod napisao i bilješke dodao Milivoj Šrepić. (Prievodi grčkih i rimskih klasika. Svezak sedmi.) 8°. Str. XXIV + 117. Cena za člene »M. H.« 50 kr., v knjigarnah 75 kr. — »M. Hrv.« izdaje prav dobre prevode starih klasikov, in ta knjiga je že 7. v vrsti. Zlasti zanimivo je pisan uvod »O Korneliju Tacitu«. O prevodu samem